

Opetus- ja kulttuuriministeriö
PL 23
00023 Valtioneuvosto

Lausuntopyyntö 22.10.2021

LAUSUNTO EHDOTUKSESTA HALLITUKSEN ESITYKSEKSI EDUSKUNNALLE LAIKSI OPINTOTUKILAIN MUUTTAMISESTA

Yleistä

Esityksessä ehdotetaan korotettavaksi opintotuen tulo rajoja määräaikaaisesti 25 prosentilla vuodeksi 2022. Lisäksi liikaa maksetun tuen takaisinperintää koskevassa säännöksessä tarkoitettuja euromääriä, jotka huomioidaan opiskelijan vuositulon ylittäessä vapaan tulon määrän vuonna 2022, korotettaisiin vastaavasti 25 prosentilla. Esityksen mukaan tulo rajoja ja opiskelijan tulojen perusteella tapahtuvassa opintotuen takaisinperinnässä huomioitavia euromääriä ei poikkeuksellisesti tarkistettaisi yleisen ansiotasoindeksin muutoksen mukaisesti vuonna 2022.

SAMOK pitää tulo rajojen nostamista hyvänä ja myös välttämättömänä toimenpiteenä opintotukijärjestelmän kehittämisen kannalta. Se ei ole kuitenkaan tärkein, vaan ainoastaan yksi toimenpide, joilla palautetaan opiskelijoiden taloudellista asemaa edes ennalleen. Pelkkä tulo rajojen nostaminen parantaa ainoastaan suhteellisen pienen opiskelijajoukon asemaa. Opintorahan palauttaminen entiselle reaalitasolleen kohdentaisi tukea sitä eniten tarvitseville. Esitetyn kaltaiset väliaikaiset etuusparannukset ovat erityisen huonoja, sillä ne muuttuvat päätyttyään leikkauksiksi opiskelijoiden kannalta.

Tulo rajojen taso

Opintotuen tulo rajoja on korotettu edellisen kerran vuonna 2008. Tämän jälkeen vuosina 2018 ja 2020 tulo rajoihin on tehty pienet indeksikorotukset. Yleinen ansiotaso on samaan aikaan noussut nopeasti ja opintotuen tulo rajoja tulisi nostaa vastaavasti noin kolmanneksella, jotta se vastaisi tätä kehitystä. Samaan aikaan opintorahan taso on laskenut

euromääräisesti noin 15 prosenttia ja reaalisesti vielä enemmän. Esityksessä yhdeksän opintotukikuukauden tuloaraja nousi 12 498 eurosta 15 630 euroon. Tulorajat sidottiin indeksiin vasta vuonna 2018. Jos indeksikorotukset olisivat olleet käytössä koko ajan, tuloaraja olisi nyt 16 800 euroa. SAMOKin näkemyksen mukaan tällaiseen tasoon esityksessä olisi tullut päätyä.

Esityksen määräaikaisuus

Esityksen mukaan opintorahan tuloarajoja nostetaan vuodeksi 2022. Vuonna 2023 tuloarajat leikkautuisivat nykytasolleen. Toisaalta valtiontalouden kustannusvaikutukset jakaantuisivat useammalle vuodelle välillä 2022-2024.

Määräaikaisuutta perustellaan sillä, että tuloarajojen pysyvän korottamisen määräraha-arvioihin sekä pidemmän aikavälin fiskaalisiin vaikutuksiin ja siten vaikutuksiin julkisen talouden suunnitelmaan liittyy jonkin verran epävarmuutta ja määräaikaisen korotuksen vaikutuksia on mahdollista tutkia tarkemmin muutoksen jälkeen. Toisaalta arviona on, että ehdotetun tuloarajojen korottamisen nettohyöty julkiselle taloudelle on peräti 26 miljoonaa euroa vuonna 2022.

Määräaikaisuutta perustellaan myös sillä, että tarkkaa arviota siitä, miten opintotuen tuloarajat vaikuttavat opintojen etenemiseen, ei ole ja muutaman vuoden sisällä on tarpeen arvioida tuloarajojen ja tuloarajojen vaikutuksia opintojen edistymiseen yksityiskohtaisemmin. Samaan aikaan kuitenkin arvioidaan, että opintopisteet vähenisivät määräaikaisesti koko korkeakoulusektorilla joillakin prosentin kymmenysoilla.

SAMOK ei pidä määräaikaisuuden perusteluja millään tavalla relevantteina, vaan määräaikaisuuden haitat ovat merkittävästi hyötyjä suuremmat. Määräaikaisuus tulee aiheuttamaan opiskelijoille hyvinvointitappioita ja toisaalta häiritsee työmarkkinoita. Samaan aikaan opintotukijärjestelmä tulee opiskelijan kannalta entistä monimutkaisemmaksi ja ennalta arvaamattomaksi. Määräaikaisuus ei ole peruste sille, että muutoksen vaikutuksia voitaisiin tutkia.

SAMOK pitää ensisijaisen tärkeänä, että esityksen määräaikaisuudesta luovutaan. Määräaikaisuudelle ei löydy valtiontaloudellisia, koulutus- tai sosiaalipoliittisia perusteita. Se ei ole myöskään poliittisen päätöksenteon

kannalta perusteltua, se ei palvele tutkimuksellisia päämääriä ja on ennen kaikkea opiskelijoiden kannalta haitallinen päätös.

Vaikutukset opiskelijoiden taloudelliseen asemaan

Ansiotyössä käyvät opiskelijat voisivat vuoden 2022 aikana hyödyntää opintotukea useampana kuukautena ja toisaalta opiskelijat voisivat työskennellä nykyistä enemmän. Vaikkakin tuloarajojen korotus on sinänsä opiskelijoiden kannalta hyvä ja kannatettava uudistus, se koskettaa vain kohtuullisen pientä osaa opiskelijoista. On muistettava, että on suuri joukko opiskelijoita, jotka haluavat ansiotyön sijaan keskittyä opintoihin ja toisaalta niitä, joilla ei ole vain mahdollisuutta työskennellä opintojensa ohella. Vaikein tilanne on niillä opiskelijoilla, joilla on haasteita jaksamisensa kanssa. Tulorajojen nostaminen hyödyttää eniten niitä opiskelijoita, joilla menee pääsääntöisesti muutoinkin parhaiten.

Muuta

SAMOK ei pidä hyvänä kehityssuuntana sitä, että opintotukea käytetään esimerkiksi työ- ja elinkeinopolitiikan tai aluepolitiikan työvälineenä. Opintotukijärjestelmän tehtävänä tulee jatkossakin olla opiskelijoiden toimeentulon turvaaminen sekä koulutuspoliittisena työkaluna toimiminen. Vaikkakin opiskelijat ovatkin jonkinlainen työvoimareservi elinkeinoelämälle, tulee opintotukea kehittää koulutus- ja sosiaalipoliittisin perustein.

Muilta osin Suomen opiskelijakuntien liitto – SAMOK ry:llä ei ole ehdotukseen huomautettavaa

SUOMEN OPISKELIJAKUNTIEN LIITTO – SAMOK RY

Oona Löytänen
puheenjohtaja

Armi Murto
toiminnanjohtaja

Lisätietoja

asiantuntija Antti Hallia, 050 389 1011, antti.hallia@samok.fi